13. הפטרת שמות. (ישעי׳ כז 13-6 - כח 12-1)

ו. הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב יָצִיץ וּפָרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְנֵי־תֵבֵל תְּנוּבָה:

הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב: מן היום שהגיע יעקב במצרים. (ע״פ רש״י: הלא ידעתם מה עשיתי בראשונה הבאים למצרים אשר השריש יעקב, צצו ופרחו שם עד (אשר) מלאו פני תבל תנובה).

נראה שהמילה **הַבָּאִים** מקשרת את בחירת ההפטרה עם הפרשה המתחילה בפסוק: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **הַבָּאִים** מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

יָצִיץ וּפָרַח יִשְׂרָאֵל: מן היום הזה, פרח ישראל.

וּמָלְאוּ פְנֵי תֵבֵל תְּנוּבָה: פני ארץ מצרים. רמז לשמות א 7: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. ושמות א 12: וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ.

המילה **תֵבֵל** אינה בהכרח כדור הארץ: שורשו ״יבל״ ומכאן ״יבול״.

ז. הַכְּמַכַּת מַכֵּהוּ הִכָּהוּ אִם־כְּהֶרֶג הֲרֻגָיו הֹרָג:

הַכְּמַכַּת מַכֵּהוּ הִכָּהוּ: וכי הכה ה׳ את ישראל? הוכחה שאכן ה׳ מגן על ישראל.

אִם כְּהֶרֶג הֲרֻגָיו הֹרָג: את המצריים: אחרי מכת בכורות, וטביעתם בים סוף.

ח. בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים:

בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה, הָגָה בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים: ברגע שביקש הקב״ה להטביע את המצרים, הוא צווה לסערה לקום נגדם.

בְּסַאסְאָה: בְּסָאָה סְאָה: ביטוי נרדף ל׳מידה כנגד מידה׳.

בְּשַׁלְחָהּ: הַלָּחֵם במצרים ושלח אותה לים.

בְּיוֹם קָדִים: רש״י: ביום וַיּוֹלֶךְ ה׳ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה (שמות יד 21). פנה ה׳ לרוח הנוראה הזאת.

ט. לָכֵן בְּזֹאת יְכֻפַּר עֲוֹן־יַעֲקֹב וְזֶה כָּל־פְּרִי הָסֵר חַטָּאתוֹ בְּשׂוּמוֹ | כָּל־אַבְנֵי מִזְבֵּחַ כְּאַבְנֵי־גִר מְנֻפָּצוֹת לֹא־יָקֻמוּ אֲשֵׁרִים וְחַמָּנִים:

בְּשׂוּמוֹ ... מְנֻפָּצוֹת: במקום בְּנַפְצוֹ. (דומה לשמות לט 6: וַיַּעֲשׂוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצֹת זָהָב, **מְפֻתָּחוֹת** (בְּפִתּוּחֵי חוֹתָם עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל)

וְחַמָּנִים: מן המילה ״חמה״: פסלי השמש או מזבחות או מקדשי האש.

י. כִּי עִיר בְּצוּרָה בָּדָד נָוֶה מְשֻׁלָּח וְנֶעֱזָב כַּמִּדְבָּר שָׁם יִרְעֶה עֵגֶל וְשָׁם יִרְבָּץ וְכִלָּה סְעִפֶיהָ:

כִּי עִיר בְּצוּרָה בָּדָד: אינו ברור אם הנביא מתכוון לירושלים או לנינווה?

סְעִפֶיהָ: של העיר (לשון נקבה)

יא. בְּיִבְּשׁ קְצִירָהּ תִּשָּׁבַרְנָה נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא עַם־בִּינוֹת הוּא עַל־כֵּן לֹא־יְרַחֲמֶנּוּ עֹשֵׂהוּ וְיֹצְרוֹ לֹא יְחֻנֶּנּוּ:

תִּשָּׁבַרְנָה: לשון רבים נקבה מתייחס ל-סְעִפֶיהָ שבפסוק הקודם (רש״י)

נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ: כדי לבשל תבשילים, כלומר העם יושמד על ידי צבא מועט.

יב. וְהָיָה֙ בַּיּ֣וֹם הַה֔וּא יַחְבֹּ֥ט יְהוָ֖ה מִשִּׁבֹּ֣לֶת הַנָּהָ֑ר עַד־נַ֣חַל מִצְרַ֔יִם וְאַתֶּ֥ם תְּלֻקְּט֖וּ לְאַחַ֥ד אֶחָ֛ד בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא: בתקופה מאוחרת יותר.

עַד נַחַל מִצְרַיִם: מן הפרת עד הנילוס.

יג. וְהָיָ֞ה | בַּיּ֣וֹם הַה֗וּא יִתָּקַ֙ע֙ בְּשׁוֹפָ֣ר גָּד֔וֹל וּבָ֕אוּ הָאֹבְדִ֖ים בְּאֶ֣רֶץ אַשּׁ֑וּר וְהַנִּדָּחִ֗ים בְּאֶ֙רֶץ֙ מִצְרַ֔יִם וְהִשְׁתַּחֲו֥וּ לַיהוָ֖ה בְּהַ֣ר הַקֹּ֑דֶשׁ בִּירוּשָׁלִָֽם׃

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל: שופר המסמן את שנת היובל והחירות (ויקרא כה 9): וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים ...

וּבָאוּ: מלעיל בניגוד לכמה מהדורות המטעימות את המילה הזאת מלרע.

א. הֹ֚וי עֲטֶ֣רֶת גֵּא֔וּת שִׁכֹּרֵ֖י אֶפְרַ֑יִם וְצִ֣יץ נֹבֵ֗ל צְבִי֙ תִּפְאַרְתּ֔וֹ אֲשֶׁ֖ר עַל־רֹ֣אשׁ גֵּיא־שְׁמָנִ֑ים הַלְוּמֵ֖י יָֽיִן׃

אֶפְרַיִם: ממלכת ישראל אחרי הפילוג.

רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים הַלְוּמֵי יָיִן: או גְּאֵי בסמיכות, מ-גֵּא או גֵּאֶה (כמו תהל׳ קכג 4 בקרי: רַבַּת שָׂבְעָה לָהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז לִגְאֵי יוֹנִים).

ב. הִנֵּ֥ה חָזָ֛ק וְאַמִּ֖ץ לֵאדֹנָ֑י כְּזֶ֣רֶם בָּרָ֗ד שַׂעַר֙ קָטֶ֔ב כְּזֶ֥רֶם מַ֖יִם כַּבִּירִ֣ים שֹׁטְפִ֑ים הִנִּ֥יחַ לָאָ֖רֶץ בְּיָֽד׃

ג. בְּרַגְלַ֕יִם תִּרָּמַ֖סְנָה עֲטֶ֣רֶת גְּאוֹת֑ שִׁכּוֹרֵ֖י אֶפְרָֽיִם׃

הנושא הוא העטרה של השיכורים. אם כן, תִּרָּמַסְנָה הוא לשון יחיד. הסיומת -נָה קיימת במיוחד בשירה, לדוג׳ (שופטים ה 26): יָדָהּ לַיָּתֵד תִּשְׁלַחְנָה. אולי גם לעיל פס׳ יא: בִּיבֹּשׁ קְצִירָהּ תִּשָּׁבַרְנָה.

ד. וְהָיְתָ֣ה צִיצַ֗ת נֹבֵל֙ צְבִי֙ תִּפְאַרְתּ֔וֹ אֲשֶׁ֖ר עַל־רֹ֣אשׁ גֵּיא שְׁמָנִ֑ים כִּבְכוּרָ֣ה בְּטֶ֔רֶם קַ֖יִץ אֲשֶׁ֣ר יִרְאֶ֔ה הָרֹאֶ֖ה אוֹתָ֑הּ בְּעוֹדָ֣הּ בְּכַפּ֔וֹ יִבְלָעֶֽנָּה׃

ה. בַּיּ֣וֹם הַה֔וּא יִֽהְיֶ֥ה יְהוָ֛ה צְבָא֖וֹת לַעֲטֶ֣רֶת צְבִ֑י וְלִצְפִירַ֥ת תִּפְאָרָ֖ה לִשְׁאָ֥ר עַמּֽוֹ׃

ו. וּלְר֣וּחַ מִשְׁפָּ֔ט לַיּוֹשֵׁ֖ב עַל־הַמִּשְׁפָּ֑ט וּלְגִבוּרָ֕ה מְשִׁיבֵ֖י מִלְחָמָ֥ה שָׁעָֽרָה׃

מְשִׁיבֵי או **לְמְשִׁיבֵי** כמו **לַיּוֹשֵׁב.**

מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה שָׁעָרָה: עד שערי המדינה או אפילו עד שערי המדינה העוינת. אבל מדוע האתנח נמצא תחת המילה מִשְׁפָּט?

ז. וְגַם־אֵ֙לֶּה֙ בַּיַּ֣יִן שָׁגּ֔וּ וּבַשֵּׁכָ֖ר תָּע֑וּ כֹּהֵ֤ן וְנָבִיא֙ שָׁגּ֣וּ בַשֵּׁכָ֔ר נִבְלְע֥וּ מִן־הַיַּ֖יִן תָּע֣וּ מִן־הַשֵּׁכָ֑ר שָׁגּ֣וּ בָרֹאֶ֔ה פָּקֹ֖וּ פְּלִילִיָּֽה׃

שָׁגּוּ בָּרֹאֶה: מדובר בעין הפיזית או בכוח הראייה.

פָּקוּ פועל ארמי שמשמעו להוציא ובאופן רחב: ׳לצאת מהדרך הישרה ולהיכשל׳, כך השיכור מתנהג.

פָּקוּ: אמור להיות מלעיל, אבל כאן מלרע אגב גרירת הפעלים שָׁגוּ, תָּעוּ שהם מלרע.

פְּלִילִיָּה: קיצור פֶּלִי-פֶּלֶא, כמו אֲדַמְ-דַּם או יְפֵה-פִיָּה או לעיל בִּסְאָה-סְאָה.

ח. כִּ֣י כָל־שֻׁלְחָנ֗וֹת מָלְא֤וּ קִיא֙ צֹאָ֔ה בְּלִ֖י מָקֽוֹם׃

קִיא צֹאָה: תבשלים אסורים. או בפשטות תוצאות מתועבות של שתיית אלכוהול ללא גבול.

ט. אֶת־מִי יוֹרֶה דֵּעָה וְאֶת־מִי יָבִין שְׁמוּעָה גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם:

כך מדברים כופרים בכל הדורות: תורת משה בתילי תילים הלכותיה מיועדת לילדים. אנחנו בוגרים ואין אנו צריכים אותה.

עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם: התנתקנו מזמן מחלב אם.

י. כִּי צַו לָצָו צַו לָצָו קַו לָקָו קַו לָקָו זְעֵיר שָׁם זְעֵיר שָׁם:

יא. כִּי בְּלַעֲגֵי שָׂפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֶרֶת יְדַבֵּר אֶל־הָעָם הַזֶּה:

יב. אֲשֶׁר | אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הָנִיחוּ לֶעָיֵף וְזֹאת הַמַּרְגֵּעָה וְלֹא אָבוּא שְׁמוֹעַ:

וְהָיָה לָהֶם דְּבַר־יְהוָה צַו לָצָו צַו לָצָו קַו לָקָו קַו לָקָו זְעֵיר שָׁם זְעֵיר שָׁם לְמַעַן יֵלְכוּ וְכָשְׁלוּ אָחוֹר וְנִשְׁבָּרוּ וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכָּדוּ:

לְמַעַן יֵלְכוּ וְכָשְׁלוּ אָחוֹר: ההתקדמות המדומה הזאת אינה אלא נסיגה, נפילות ואכזבות.

(...)

כב. לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת־אַבְרָהָם לֹא־עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ:

לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב: מעתה, לא יתאכזב יעקב אבינו מצאצאיו.

כג. כִּי בְרְאֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ:

כִּי בְרְאֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ: בארצו, בארץ כנען.